

30–31 Серпень, 2016

XXIX Міжнародна науково-практична інтернет-конференція

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ В РАМКАХ РОБОТИ ЛІНГВІСТИЧНОГО ГУРТКА В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ

Стаття на інтернет-конференцію Бобровніку у серпні 2016 р.

**Організація дослідницької діяльності старшокласників в
рамках роботи лінгвістичного гуртка у сучасній школі**

Організація дослідницької діяльності у сучасній школі вимагає грамотного, науково-обґрунтованого підходу і вирішення комплексу задач: організаційно-управлінських, навчально-методичних, організаційно-методичних, інформаційних, дидактичних і психолого-педагогічних. Новий час висуває перед сучасною школою і нові вимоги до дослідницької роботи учнів. Розглядом нових вимог до організації дослідницької роботи з української мови в школі займаються провідні вчені Т.Ладиженська, С.О.Караман, О.М.Горошкіна та ін. С.О.Караман вважає, що дослідницька діяльність розвиває і формує в учнів комунікативні, регулятивні і пізнавальні універсальні компетенції. Особливої актуальності набуває вдосконалення вмінь створювати вторинні тексти (анотація, тези, конспект, реферат, доповідь, рецензія тощо). В основі цієї роботи лежить сприймання й аналіз будь-якого тексту й створення внаслідок його інтерпретації нового тексту – «тексту про текст» (Т.Ладиженська).

У старшому шкільному віці визначається психологічна готовність старшокласників до дослідницької діяльності як в інтелектуальному плані, так і в плані особистого розвитку. Інтелект старших школярів досягає зрілості, необхідної для здійснення дослідницької діяльності: формується абстрактне, теоретичне, рефлексивне мислення, добре розвинена здатність до узагальнення, до гіпотетико-дедуктивного міркування. У старшокласників відзначається прагнення до самостійності і самореалізації в усіх сферах діяльності, до побудови життєвих планів, що пов'язано з вибором життєвого шляху. Саме в цей час значущою виявляється орієнтація на результат, посилюється мотивація, пов'язана з особистими досягненнями. Ці фактори сприяють у виникненні потреби проводити дослідницьку роботу.

Якщо на позакласних заняттях з української мови в старших класах словесник зуміє організувати поетапну навчально-дослідницьку роботу, засновану на особистісно-діяльнісному підході і принципах особистісної зацікавленості, доступності, науковості, опори на базову освіту, то в результаті цього процесу він спостерігатиме:

- посилення позитивної мотивації у вивченні української мови;
- розвиток мовленнєвої особистості старшокласника;
- розвиток лінгвістичної компетенції через розширення лінгвістичних знань;
- розвиток комунікативної компетенції на основі виконання завдань: читати і знаходити потрібну інформацію в довідковій, науково-популярній та науковій літературі; створювати і редагувати текст навчально-наукового стилю мовлення; вміти «згортати і «розгортати» текст; публічно виступати і спілкуватися на лінгвістичні теми; відстоювати свою точку зору в ході дискусії на лінгвістичні теми;
- формування універсальних дослідницьких умінь старшокласників, самопізнання і розвиток особистості.

Дослідницька робота з української мови старшокласників – важливий компонент позакласної роботи у школі, а організація науково-дослідницької діяльності учнів в рамках роботи лінгвістичного гуртка у кожній школі має свої особливості. Ця робота сприяє розвитку творчої особистості. Пізнавальний інтерес школярів стає основою позитивного ставлення до навчання, носить пошуковий характер. Під його впливом в учнів постійно виникають запитання, на які вони повинні відповісти. При цьому пошукова діяльність відбувається із захопленням, відчувається емоційне піднесення, задоволення, радість від удачі. Пізнавальний інтерес також позитивно впливає на мислення, уяву, пам'ять, увагу.

Сьогодні організація дослідницької діяльності учнів набирає практичного значення. Займатися цією діяльністю можуть учні, які мають:

- здатність швидко розуміти значення та суть окремих понять і тверджень;
- потребу і вміння зосереджуватися на певних аспектах проблем, передусім тих, що зацікавили, та прагнення розібратися в них. Цю особливість можна реалізувати тільки через самоосвіту;

– властивість підмічати, розмірковувати й пояснювати.

Успіхові в написанні науково-дослідницької роботи з української мови сприяє чіткість та ефективність організації діяльності юних науковців, тому що саме організація діяльності старшокласників викликає неабиякі труднощі.

Цю організацію слід здійснювати в декілька етапів. Спочатку керівник гуртка повинен визначити готовність старшокласників до дослідницької роботи з української мови, коло проблем, які відповідають їх інтересам і можуть найбільш ефективно сприяти розвитку мовної особистості; скласти програму з науково-дослідної роботи гуртка. Потрібно познайомити учнів з методами роботи з науковою літературою, бібліографуванню, умінню аналізувати й критично оцінювати прочитане, виділяти найважливіші наукові напрямки та ідеї, використовувати різні підходи до розв'язання наукових проблем.

Наступним етапом роботи є збір та систематизація наукових даних. Це процес пошуку та консультацій. Учень вивчає різні джерела інформації: довідники, наукові та науково – популярні журнали, монографії. Все це привчає учня до дослідницьких форм збирання інформації.

Останній етап передбачає наявність дослідження і підготовку до конкурсу-захисту науково-дослідницької роботи.

Здійснюючи методичне керівництво дослідницькою діяльністю учнів, учитель-словесник повинен розуміти, що це ціла система дій, яка включає в себе:

- виявлення здібних учнів;
- формування внутрішньої мотивації до дослідницької діяльності учнів;
- організацію поточного контролю й регулювання дослідницької діяльності учнів;
- аналіз і оцінку дослідницької діяльності учнів;
- забезпечення участі науково-дослідницьких робіт учнів у конкурсній захисті.

Роль наукового керівника у написанні і підготовці старшокласників до конкурсу-захисту дослідницьких робіт важко переоцінити. Саме вчитель займається поточним контролем і регулюванням дослідницької діяльності обдарованих і здібних учнів. Це відбувається головним чином на

індивідуальних заняттях і консультаціях, а також під час проведення попереднього захисту науково-дослідницьких робіт на заняттях лінгвістичного гуртка. Попередній захист вкрай необхідний для учнів адже їм потрібно адаптуватися до аудиторії, слухачів, запитань, які будуть озвучені, швидко зорієнтуватися з логічною і конкретною відповіддю з досліджуваної проблеми, зрозуміти саму процедуру і побачити ступінь своєї готовності до конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт. При виконанні роботи старшокласники розглядають українську мову як систему, що працює за певними законами, які відображають особливості національного характеру, традицій, менталітету. У лінгвістичних дослідженнях членів гуртка кінцевим продуктом є текст, який представляється у вигляді доповідей або презентацій. Текст науково-дослідницької роботи повинен містити такі компоненти: титульна сторінка; зміст із зазначенням назв частин і сторінок; вступ(проблема, мета, завдання);теоретична частина дослідження; основна(дослідницька частина);висновки, список літератури; додатки. Оцінювати дослідницьку роботу з української мови можуть самі учні в рамках гуртка(факультативу) або науковий керівник дослідження, а за рамками школи – організатори науково-практичних конференцій, конкурсів або інтернет-конференцій.

Виділяють такі критерії оцінки дослідницької роботи:

- наявність авторської позиції;
- відповідність змісту сформульованої теми;
- обізнаність автора в загальній проблематиці обраного напрямку;
- самостійність у доборі матеріалу і проведенні дослідження;
- культура оформлення роботи(тексту);
- відповідність поданої роботи вимогам конкурсу, конференції.

Таким чином, грамотно організована дослідницька діяльність лінгвістичного гуртка з української мови сприяє розвитку та формуванню у юних дослідників комунікативних, регулятивних і пізнавальних навчальних дій, об'єднує велику кількість ентузіастів, які вивчають принципи, методи та прийоми ведення науково-дослідницької роботи.

Література

- 1.Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навч. посіб. /О.М.Горошкіна, С.О.Караман, З.П.Бакум та ін/.– К. «АКМЕ ГРУП», 2015.–250с.
2. В.Ф.Александрова.Поглиблюємо знання з української мови у процесі позакласної роботи.Навч.-метод.посіб/В.Ф.Александрова – К.:Аграр Медіа Груп, 2016.- 126 с.